

152930

SAVINJA

DIJAŠKE LEPOSLOVNE IN ZNANSTVENE VAJE.

LETO I.

31. V. 3.

1914

4859

Gravito

SAVINJA. Dijaške leposlovne in znanstvene
vaje.

b.k.t.

Leto 1:(1914) št.3.

Svobodin Semenov:

P O M L A D .

Pomlad prišla je s tiхими koraki
in čez polje lahko dahnila
in spečo zemljo prebudila.

Pomlad s koraki tihimi
prišla je tudi k meni v sobico;
prav tiho stopala in mi dahnila
na čelo je poljub.
Iz sanj sem planil, gledal ji v oko,
v oko tak milo tak sladko,
ne vem kako pač dolgo.
Ko se vzravnila je in spet odšla
s koraki tihimi in v mislih
pustila samega me težkih
sledil sem ji z očmi, dokler ni izginila.
In duša moja je zaplakala
in na srcé je pala temna noč.

Svobodin Semenov:

P O M L A D N A N O Č .

Na nebu se zvezde leskečejo
in lahko, skrivnostno trepečejo
čez mlado polje gre topel zefir
na zemlji kraljuje mir...

Topoli tam v dalji trepečejo
in v luninem blesku šepečejo
in lahko, prav lahko se klanjajo,
o novem življenju sanjajo.

Oj čul bi človek pomladno vso noč,
užival njen kras užival nje moč.
Ko njeno bi zrl prelest,
pozabil bi sleherno žgočo bolest.

Svobodin Semenov:

S O N E T .

Srce je moje bilo ko poljana
otožna, prazna v zgubani jeseni,
ko se pode nad njo gavrani leni,
cvetov oropana in izsesana.

A vzdramila se mlada mi poljana,
ko čutila je Tvoj pogled ognjeni,
ko Ti prišla si z zlatimi semeni
oči globočjih se od oceana.

S semeni zlatimi si posejala
poljanp mojo in iz nje pognali
so v toplem solncu svoje nežne káli.

In jaz sem zbral te cvetke in jih, zala,
v poklanjam Tebi v dar, saj vse so vzkliše,
ko Tvoje so oči me poljubile.

Svobodin Semenov:

S O N E T .

Otožen, sam bolán sameva gáj
odeja žalna, težka ga odeva
in v njem odmeva čuti ni, ne speva
na licih smrti mi igra smehljaj.

Ah, bili dnevi jasni so, nekđaj,
a šli so vsi in pesem ne odmeva
veselo v njem in solnce nanj ne seva
innv zeme težkih sanjah stoče gaj.

A da prek polja pojde vesne dih
tak tih in topel, kakor lahek vzdih
tedaj se tudi gaj iz sanj prečrami.

A daleč še je vesna za gorami.
Da pride v zarji, da njen meč goreč
prekolje temo, čakam ves drhteč.

Svobodin Semenov:

P O M L A D J E Š L A
S K O Z I G A J E . .

Pomlad je šla skozi gaje
s cvetlicami v mehkih laseh
na licu nje mladem igral je
čaroben, pritajen nasmeh.

Pomlad je šla skozi gaje
in pela lahek spev,
do mene, prek mlade poljane
ponesla je sapa odmev.

Pomlad je šla skozi gaje
oznanjala svetli je dan
in šel sem sponladjo skoz gaje
cvetoče, prek mladih poljan.

Svobodin Semenov:

N A D N U .

Bila je nedelja, pušča in dolgočasna, kot so vse zimske nedelje. Sneg je padal v debelih kosmih, mračilo se je. Mestne svetilke so zlivale svojo medlo luč po praznih ulicah.

Stopal sem po ozki ulici, zavil v črn plašč, s klobukom čez oči. Sneg mi je pršil v lice, bril je leden veter. Jelo me je zebsti. Domov se nisem še hotel vrniti, pošel mi je petrolej. Tedaj sem se spomnil predmestne krčme, katero smo imenovali dijaški "Hades".

Hitreje sem stopal, da pridem čim preje na toplo. Skrbno sem se ogibal luž, srečal nisem žive duše.

Pred mano je stala krčma, nizka hiša z malimi vrati. Vstopil sem. Par trhlih stopnic je držalo navzdol. V prvem hipu nisem videl v sobi ničesar družega, kot svetilko visečo na stropu in obdano z dinom. Težak vzduh je vladal v krčmi.

Stopil sem k mizi v kotu, odložil premočeno pelerino in šel. Na mizi je stala luža, v kateri so plavale drobtine.

Prišla je natakara, mlada ženska, upalih lic in čudno se leskečajočih oči ter vprašala s tihim glasom, česa naj mi prinese. Naročil sem vrček piva.

Poznal sem natakarico. Pred več leti je stanovala v isti hiši kot jaz in se preživljala s šivanjem. Naenkrat pa je izgi-

nila, ljudje so govorili nekaj o njej, česar nisem razumel. Šele pred kratkim sem jo našel v tej krčmi.

Prinesla je piva, me plašno pogledala in stopila k sosedni mizi, kjer so kvartali trije delavci, kakor sem sodil po njihovi obleki. Metali so karte, kleli, pili in porivali s težkim delom prisluženi denar po mizi. Najbolj je vpil mlad mož, ki je neprestano zgubljal. Grizel si je nohte in pil. Ona starejša pa sta si večkrat pomežikovala in se smehljala.

Tedaj je planil od mize oni, ki je zgubljal in zavpil:

" Tako, zdaj sem izgubil vse, niti vinarja nimam več. Kaj bo porekla moja žena, kako me bodo prosili lačni otroci kruha. "

Ona dva sta se pa porogljivo zasmejala in dejala:

" Samo enkrat še poskusimo, morda se sreča obrne. "

Zopet so vrgli karte in mladi mož je dobil. Nasmehnil se je in rekel:

" Ne, nočemo še nehati, saj imam še nekaj. " Iz žepa je potegnil težko srebrno uro s srebrno verižico in jo položil na mizo.

Igrali so dalje in ura je menjala svojega gospodarja.

Okoli mize v nasprotnem kotu so se gnečli delavci in poslušali govornika z rdečo kravato, ki jim je pravil nekaj o svobodi, bratstvu in enakosti. Poleg njega je sedela debela ženska in pila nepretsano. Nekateri so glasno in navdušeno pritrjevali govorniku, drugi so mu kimali, tretji ga pa sploh niso poslušali. On pa je mahal z rokami in se ozrl pogosto name z nezaupnim pogledom.

Še ena miza je bila v sobi. Ob njej sta sedela dva možka in dve ženski. Uganjali so nespodobne šale, se glasno krohotali, pili žganje in kadili.

Ob tej mizi je stalo šestletno, šibko dekletce in se oziralo zvedavo v goste. Bila je to hčerka natakariče. Ko sem pomislil, kaj bo žnjo čez nekaj let, me je zbolelo v srcu in zajokal bi bil...

Natakariča je prisedla k meni in vprašala, kako se mi godi.

" Hvala lepa, zadovoljen sem. Kako pa vi, če smem vprašati? "

" Saj sami vidite. " Otožno se je nasmehnila.

Pri nasprotni mizi je zavpil nekdo s surovim glasom:

" Ančka! "

Zdrznila se je in odhitela s plahimi koraki.

Dvignil sem se, vrgel na mizo dvajsetico, ogrnil plašč in stopil k vratom. Še enkrat sem se ozrl in videl natakaričo sredi treh kvartopircev. Pomignila mi je v slovo.

Poželjivo sem srkal sveži zrak. Snežilo je še vedno. Globoko sem se oddahnil in stopal hitreje proti domu.

Srce mi je bilo težko, ker zrl sem v odprto žrelo življenja

in videl vso njegovo ostudnost, da me je streslo po telesu...

Svobodin Semenov:

M A T I I N S I N .

Stara Brežanka sloni ob oknu in zre v viharno noč. Lodena zrna trkajo ob šipe, burja brije, da škriplje in ječi s slamo krita streha Brežanovine. Svetli bliski švigajo skozi temo in razsvetljujejo strmo pobočje, da se vidi celo streha Tomaževe krčme tam doli v globini. Jezno buči grm, bobni na sodnji dan.

Stara Brežanka gleda v črno noč in kadar se zasveti, zameži in se prekriža:

" Bog in sveti križ božji! "

Tam v kotu njene sobe trepeče pred kipom Marije medel plamenček, umira in zopet vzplapola... Zteglo smrčanje se čuje s peči, ura na steni tiktaka enakomerno...

Zablisne se, svetlo postane kakor po anevih. Treščilo je v stoletno lipo pred kočo. Zabobni, da šklepečejo šipe in se prestrašena Brežanka umakne od okna.

Mladi Brežan na peči se vzdrami in zamrmra kakor v sanjah:

" Mati, ali čujete? "

" Kaj je, Tine? "

" Kako pozno je? "

" Ravno je obilo deset. Glej, nevihta je, da take že dolgo ne pomnim. Treščilo je v našo lipo..."

" Deset, ni še pozno. Včeraj sem obljubil Tomažu, da pridem, da se zgovoriva o nečem važnem. Kmalu se vrnem. "

" Kaj vendar misliš Tine? Ne hodi sedaj ob tej nevihti, ko lije kakor iz škafa, ne puščaj me same. "

" Ej mati, ne bojte se, nič žalega se ne zgodi ne Vam in ne meni. Ali imate morda kak denar, rabil bi?!"

" Nekaj malega imam, pa potrebujem. Prihodnji teden je seja pri svetem Stefanu, moram tja. "

" Ne govorite veliko, mudi se mi. Dajte vsaj kaj malega. "

" Glej, Tine, težka je z denarjem. "

" Pa pojdem v Ameriko, kjer grabijo zlato kar z rokami, saj mi je pravil nekoč Tomaž. Vendar nisem več otrok, da mi še denarja zaupate. Prav res, v Ameriko pojdem."

" Tine, saj ti dam, le o Ameriki ne govori. Koliko bi pa rad? "

" Če je več, boljši je! "

Stara Brežanka seže pod vzglavje svoje postelje in privle-

če s svojimi koščnimi prsti nogavico, seže v njo in vzame iz nje goldinar.

" Glej Tine, dam ti ga, a ne zapravi ga lahkomišlno. Težko je prislužen. "

Mladi Brežan zleze s peči, zazeha, vzame goldinar in ogrne kamižolo:

" Lahko noč, mati! "

Vrata se zapro za njim in objame ga burna noč.

Stara Brežanka sloni ob oknu in zre v noč. Zunaj lije dež, zablisne se v časih čuje, se, kako pljuska dež ob kočo in teče voda po jarku v globino. Brežanka premišljuje svojega sina in srce jo boli. Zadnje čase je postal mrzel proti njej. In tega je kriva hči krčmarja Tomaža, Pepca, ki ni na nič kaj dobrem glasu. Tej nosi njen sin Tine krvavo zasluženi denar, Ljudje se že ozirajo za Tinetom in šepčejo tajne, težke besede. Mater boli to, a ne upa ga posvariti, kajti njeno srce je premehko.

Pred kipom Marije kleči starka, skozi njene tanke prste polzije debele jagode rožnega venca in ustnice ji šepčejo:

" I. preobrne mi sina, da postane tak, kot je bil preje, pripelji ga na prava pota. Češčena si Marija . . . "

Medel plamenček tam v kotu se bojuje s temo in umira, zunaj lije dež . . .

Gojko:

N O C O J . .

Ncoj mi spet strune tak mehko,
otožno done,
nocoj tak opojno mi z vrta
cvetice dehte,
pritajeno, tak čudovito
topoli šume...

A kaj mi nocoj mar topolov
oj, naj le šume -
saj danes Ti si pri meni
prelestno dekle!

Gojko:

P O M L A D P R I Š L A S I . .

Pomlad prišla si, zlato solnce sije,
zavela sapica je gorka mlada
ozelenela hrib sta in livada
povsod življenje iz narave klije.

Pomlad razgnala vse si melodije,
ki pela jih je zima gostobrada
in gozd že petja tičic več ne strada
iz tebe vse življeje novo pije.

Pomlad, ti, ki si slavcu pesni vlila
k življenju novemu vzbudila svet,
v zeleni sočni vrt ga prerodila.

in posadila v njem pri cvetu cvet:
Ti, tudi meni nov si svet razkrila,
s teboj se vzdramila v meni je - poet.

Gojko:

G O S P O D O V D A N .

Ves prazničen je zopet vstak
Gospodov dan ves lep, svetel
in zvon doni črez hrib in plan,
ker danes je Gospodov dan.

In zvon doni .. iz vseh vasi
pobožno ljudstvo že hiti,
saj danes je Gospodov dan. -

Le zvoni zvon, naj zvok glasan
razlega se črez hrib in plan. -
Saj danes lep, ves zlat, krasan
nam vstal je naš življenski dan.

Gojko:

V S T A J E N J E !

Glej, Velika noč!
Ne čutiš njenega diha
tako skrivnostnega, opojnega?

Na mladi poljanč je novo življenje,
kako se raduje svečanega dneva!
Iz polja, iz njive kipi, izpuhteva
po solncu hrepenenje.

In žarki zlato in srebro že kujejo,
da polja in travnike z njim obsujejo.
Pa cvetka za cvetko se drami, se vzbuja . .
in tam na pobočju trobentice prve
veselo že trobijo in oznanjujejo:

" Pomlad - aleluja! " -

In vedno ko v sapi se veje zazibljejo
in ko se vrhovi šumeč pripogibljejo,
ne čuješ akordov visokih in svetih:

" Pomlad - aleluja! "

In z grude puhteče se v jutranji zrak
dviguje škrljanec in spev se krepak
glasi: " Aleluja! "

In ta melodija se spaja se zgrinja
in širi in rase in polno doni -
v daljavi pomladni tiho izginja
in nežno, ko pesmica vil, izzveni.

Glej, Velika noč..!
Ne čutiš njenega diha
tako svečenega, opojnega?

Skoz gaj gre ta dih in skrivnosten šelest
ti pravi tako čudovito povest
o vstajenju . .

Gojko:

N O C T U R N O .

Kadar mrak objame zemljo,
kadar vse počiva,
kadar bajke si šepeče
polje, log in njiva,
kadar na poljani cvetke
nagnejo glavice
in jim biserna rosice
okrasijo lice,
kadar luna polzaspana
za oblaki sanja,
jaz pa sam slonim ob oknu
žalosten, brez spanja:

Takrat bi preklal tančico,
ki zemljo odeva
in obsut od žarkov zlatih
k tebi stopil deva. -

Alja Vanjev:

B E D N A A L L E L U J A N

Tam v daljša, glej, je meč vzplamtel!
- " Pozdravljen, Jurji naš junak! " -
Pozdravlja te pomladi svet vesel..

V bridkosti dom
- pa ni je luči
in ne pomladi..

A vendar veliki nam Zvon z
že klenka : Velika noč!

Mladik in cvetja nosi Ti pojoč
kristjan vesel, rešitelj vsenogoč! -
S škrjančkom mladim se raduje svet
ponosni! -

Popotnik samcat zavzet je postal
ozri se v boli je neznosni
in solncu svetlemu pogled poslal,

ko v dalje plava glas oznanjujoč:
" Velika noč! "

- " Velika noč? " - Źez mirno tiho plan
je splaval krik v vesel pomladni dan
" Velika noč? " ..

- - - - -
V bridkosti dom -
pa ni je luči
ni še pomladi! . .

A Źuj tam veliki zvom
pošilja Źe glas tresoč:
" Ti sveta Velika noč! " -

Le pridi dan vstajenja
glej mi te Źakamo
oj, velika noč! -

Ivan Cirilov:

V T I H E M M R A K U .

Zemljo pokriva tihi mrak
narava vsa Źe sladko spi
skrivnostno mi Źumlja potok
in slavec pesemco drobi.

A jaz ob oknu sam slonim
poslušam pevca poznega
v samoti tihi koprnim
po Tebi samo ljubica.

Ivan Cirilov:

Š E E N K R A T . .

Enkrat še vsesal bi se v Tvoje oko
enkrat še posegel Ti v mehko roko,

in stisnil na prsi svoje bi te rad
ti ljubica moja, samo še enkrat,

da Źutil bi ako Ti góрко srce
ko svoje dni, bije še danes zamé.

L I S T E K .

G O S P O D I N F R A N J O .
(o c e n a)

Lep književni dar nam je poklonila letos Slovenska Matica. Šest knjig nad 96 pol. Veljajo štiri krone, za dijake dve. Banalno nizka cena! Dijaki naj pokažejo svojo hvaležnost Slovenski Matici, ki jim omogoča tako ceno nabavo vsakoletnih publikacij, s tem, da ji poskušajo pridobiti kar naj več novih članov zlasti med narodom.

Najlepša in najobširnejša knjiga, ki je izšla letos v Slovenski Matici je P o d l i m b a r s k a g a (Fr. Maslja) roman - jaz bi ga uvrstil med novele - " Gospodin Franjo ". Že par let sem je vladala v slovenski lepi književnosti suša. Zatorej moramo tem toplo pozdravljati to krasno, svežo, vsebinsko velezanimivo knjigo vodečo nas na solnčni jug, ki je, upamo, tudi lačne in žejne slovenske kritike za nekaj časa nasitila in napojila. Pri nas Slovencih, ki smo majhen narod, je vsaka dobra leposlovna knjiga vesel dan v naši književnosti. In tak vesel dan sta nam letos napravila g. pisatelj Podlimbarski in pa Slovenska Matica z romanom " Gospodin Franjo " .

Poln dvoma in radovednega pričakovanja sem segel po knjigi, ugibajoč, da li pač doseže svoj smoter, ali ne. Toda čim sem prečital prvo poglavje mi je izginil ves dvom in čim bolj sem seutapljal v čitanje, tem bolj se mi je jasnilo lice. Slednjič sem se zdramil in iz dna prsi se mi je izvil globok vzdih - krasna knjiga! - .

Smoter knjiga je prozoren: naslikati žalostne razmere, ki so vladale v Bosni neposredno po okupaciji, pokazati čitatelju življenje, običaje, z n a č a j i n d u š o naših jugoslovanskih bratov, kar se je pisatelju izvrstno posrečilo. Naslikal nam je Bošnjake kot nadarjeno, odkritosrčno, samozavestno, svobodoljubno, da celo uporno ljudstvo.

Glavni junak romana, inženir Franjo Vilar, (to je pisatelj sam) ali kakor so ga zvali Bošnjaki - " Gospodin Franjo " - se iz svoje odkritosrčne ljubezni do naroda in iz pravicoljubnosti pri vsaki priliki zavzema za svoje drvarje in za ubogo ljudstvo, kateremu se splošno prikupi, izgubi pa ravno radi tega " popularnosti " kot žrtev " javnega mnenja " tuzlanskih " kulturonoscev " svojo državno službo in oblasti ga izženo iz Bosne. Njegovo izvoljenko nam riše pisatelj kot tiho, vdano in umetniško nadarjeno hčer hercegovskega Krasa. Zele simpatična sta čitatelju uporni Jovica Milošević in vrla narodnjakinja stara Bajicevka. V Bobojedcu " bednem katoliku " pa nam kaže pisa-

*To je čisto mešanica
mešanih razprav
vredno razpravljati
L. K. 18*

Levinski: esko

Čedinski: v Zvezni do neke fuzije

1. ofuzija - I. m

Najbolj je... je! - pred, kdaj...

2. Razmišljanje: - H. M. 18

L. K. 18: () L. K. 18

P. K. 18: () L. K. 18

... () L. K. 18

... () L. K. 18

telj sebičnega Bošnjaka, ki porabi vsako priliko, da izvabi denarja od dobrotljivega in radodarnega gospodina Franja.

Ves roman je prepleten z neštevilnimi krasnimi bosenski- mi prisloivicami in pesnimi, ki krasijo celo knjigo lik pisane cvetke zeleno ravan. Jezik je krepak in bogat, tu pa tam se šopiri kaka lahko umljiva srbohrvatska beseda med vsvojem slovenskimi sestrami, kar pa slovenskega čitatelja prav nič ne moti. Slog sicer ni tako fino, elegantno in umetniško izklesan, kako smo ga navajeni pri kakem Cankarju, toda pri vsej svoji priprostosti je zelo prijeten. Podlimbarski je realista starejše struje - torej ga ne smemo prištevati med slovenske moderne - in kot tak ne polaga toliko važnosti na umetniško izdelan in baročno nakičen slog, kakor na zdravo stvarno vsebino. Knjigo toplo priporočamo vsem čitateljem in ljubitekm lepe slovenske knjige.

Braslav Vitogoj.

Izšel je pred kratkim pri L. Schwentnerju v Ljubljani roman "Kontrolor Škrobar" od dr. Kraigherja, ki je spisal tudi priznana dramo "Školjka". Knjiga obsega nad 600 strani in stane nevezana 8 K, vezana 10 K.

B. V.

V prihodnjem broju Savinje priobčimo ocene Kontrolorja Škrobarja, Slovenske Bibliografije, Mencingerjevih Zbranih spisov II. zvezek in Tekme (Funtek).

B. V.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

